

Geert Lekkerkerker
met pensioen

‘Ik ben niet 100 procent jurist’

Dertig jaar lang was hij een van de gezichten van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB): Geert Lekkerkerker. Hij werd geroemd om zijn brede blik, eerlijkheid en creativiteit. Sinds januari is hij met pensioen. Een vraaggesprek over wat was en zal komen.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Truus van Gog

Met pensioen na dertig jaar KNB, is het ‘zwarte gat’ er al?

‘Nee hoor. Het is tijd om afscheid te nemen van de KNB en het is prima dat anderen mijn rol overnemen. Het is een geleidelijk proces geweest. Het contact met het notariaat werd al minder doordat de rechtsvragen als dienst van de KNB kwamen te vervallen. Ik blijf nog onderwijs geven en mij bezighouden met de redactie van *JBN*. Ik doe met een oud-collega nog wat scriptiebegeleiding op een hogeschool en ben bezig met coachgesprekken. Thuis zijn is leuk, maar “thuiszitten” is er dus niet bij.’

Waarom koos je destijds voor het notariaat?

‘De positie die de notaris inneemt, leek mij altijd aardig. Vooral het feit dat je tussen partijen instaat en het proces bevordert. Het heeft iets positiefs. Zo beleefde ik dat. Je helpt het proces verder. Dat past wel bij mij. Ik heb altijd vanuit mijn gevoel dingen gedaan. Wat voelt goed? Dat was voor mij altijd wezenlijk.’

Je begon als kandidaat-notaris, maar stapte over naar de KNB. Waarom?

‘Mijn tijd als kandidaat-notaris was mooi. Maar op een gegeven moment zocht ik toch iets breders. Dat heeft te maken met hoe ik in elkaar zit. Het Juridisch Bureau helpen uitbouwen bij de KNB was nieuw en uitdagend. Het intrigeerde mij meer. Ik ben altijd geïnteresseerd geweest in cultuurveranderingen en hoe de maatschappij zich ontwikkelt. Ik heb

het recht altijd beleefd als een afgeleide daarvan. Voor mij was werken bij de KNB een logische stap. Tot midden jaren negentig werkte ik nog anderhalve dag als kandidaat en heb ik nog veel waargenomen. De nieuwe Notariswet maakte dat daarna onmogelijk.’

Maar was je niet liever hoogleraar geweest?

‘Nee, wat ik deed bij de KNB was ruimer. Ik ben eigenlijk niet voor 100 procent jurist. Ik vind maatschappelijke ontwikkelingen interessant. Ik ben nu ook bezig met de psychologische kant ervan. Ik vind het leuk om vanuit verschillende invalshoeken naar hetzelfde te kijken. Ik ben overigens in Utrecht nog wel een paar jaar buitengewoon hoogleraar notarieel recht geweest.’

Je hebt een geschiedenisachtergrond, wat voor invloed heeft dat gehad op je werk?

‘Geschiedenis geeft context. Het notariaat is een maatschappelijk construct dat steeds in verandering is. De laatste decennia zien we een verandering door techniek en liberalisering. De beroepen zijn van hun voetstuk. We kijken nu anders tegen professies aan dan dertig jaar geleden. Bovenliggende waarden zijn tijdloos, maar ze worden in onze sociale werkelijkheid met de tijd wat anders ingevuld. Vanuit verschillende invalshoeken kunnen kijken, heeft mij altijd gefascineerd. Ik volg op dit moment een coachingcursus. Hier leer ik anders kijken: niet oordelend en sturend, maar begeleidend. Het gaat om het proces, het achterliggende gevoel en de reacties, de cliënt moet zelf tot een conclusie komen.’

Wat kan het notariaat met die verschillende manieren van kijken?

‘De vraag is bijvoorbeeld of je juridisch professionals zo moet kunnen opleiden dat ze verschillende petten naast elkaar op kunnen hebben. Kan de notaris van de toekomst ook andere rollen vervullen? Vanuit een bedrijfseconomische optiek zou het goed zijn. Maar dat is iets dat binnen de beroepsgroep moet worden besproken de komende tijd. Daarbij past ook een opener organisatie-model. Kan iemand vanuit het notariaat gemakkelijk overstappen naar de advocatuur of een bedrijfsjuridische functie en weer terugkomen? Persoonlijk vind ik dat het moet kunnen. Het notariaat zoals dat nu is georganiseerd, is een beetje te veel een fuik. Daar kom je moeilijk uit als je er lang inzit en als je er een tijdje uit bent, kom je er moeilijk weer in terug. Het is een carrièrelijn voor het leven en dat is voor mensen van nu – ik kijk ook naar mijn eigen kinderen – te strak. Ik vond dit zelf al moeilijk. Ik wilde ook andere dingen doen.’

‘Het notariaat is een beetje te veel een fuik’

Welke rol heeft creativiteit gespeeld in je carrière?

‘Ik vind creativiteit een moeilijk begrip. Ik houd ook van in de tuin werken en dingen maken. Maar ik vind iets scheppen ook heel leuk. Het is fijn om een artikel te schrijven of een rapport te maken. Iets echt te doordenken. Of een goed college op te zetten. Dat vind ik leuk. Ik leg daar wel een eigen stempel op. Is dat ook creatief? In die zin zijn ontzettend veel mensen creatief, maar op andere manieren.’

Hoe anders was het notariaat dertig jaar geleden?

‘De sociale orde was anders. Begin jaren tachtig was het nog gemeengoed dat het werk van een juridisch professional centrale maatschappelijke waarden belichaamde. Hij hoorde om die reden ook niet thuis in de markt. De notaris was heel sterk een vertrouwenspersoon en het was eigenlijk *not done* om te klagen over wat hij deed. Het was iemand die uitdeelt van zijn buitengewone verworvenheden. Nu wordt de juridisch professional vaak gezien als iemand

die een dure opleiding heeft gevolgd en zijn kennis voor goed geld verkoopt. Dat is een heel andere manier van kijken. We hebben de vrije tarieven gekregen en ook het notariaat is meer richting mkb geschoven. En natuurlijk is er ook de technologische revolutie. Informatie is veel gemakkelijker te vinden en mensen vinden zichzelf daardoor veel mondiger. In het rapport ‘Ambt en onderneming’ waar ik in 2004 aan mocht meewerken, beschrijven we dat de ambtelijke waarden uit het systeem zullen verdwijnen wanneer het notariaat verder wordt blootgesteld aan de markt. Zeker voor een deel. Je kunt in een markt een volkomen ministerieplicht niet handhaven. Toch is die er nog steeds, maar hij wordt niet gehandhaafd. Je ziet dus een verschuiving en die zagen wij toen al. Je moet als notaris aan hoge ambtelijke eisen voldoen, maar ook je onderneming zien te drijven. Het beroep is daarmee soms wel heel lastig geworden.’

Na de ‘coup’ in 2012 veranderde jouw rol binnen de KNB van wetenschappelijk

directeur naar juridisch adviseur. Had je toen niet al willen stoppen?

‘Die periode is heel naar geweest voor een aantal mensen. En onrechtvaardig ook. Daar heb ik veel moeite mee gehad. Maar kijk om je heen, die dingen gebeuren. Daar ben ik te veel historicus voor. Stoppen is niet bij mij opgekomen. Mijn inhoudelijke werkzaamheden waren te interessant.’

Je hebt je de laatste jaren veel beziggehouden met nieuwe technieken in het notariaat. Welke technische snuffjes gebruik je zelf?

‘Ik keek meer naar de maatschappelijke en culturele impact van nieuwe technieken. Wat doen die met de maatschappelijke verhoudingen en met het beroep? Wat betreft het gebruik van technische snuffjes ben ik zelf een echte hervormingsconservatief. Ik heb een iPhone, e-mail en werk op mijn laptop. Ik begrijp best dat je mee moet gaan met veranderingen, maar ik doe nooit meer dan nodig.’

Tijdens het afscheidssymposium op 26 mei ter ere van Geert Lekkerkerker werd vooruitgeblikt op de toekomst van het juridische beroep in het algemeen en het notariaat in het bijzonder.

Wat voor rol gaat digitalisering spelen?

Is blockchain een kans of bedreiging?

'Alles is een bedreiging en alles is een kans. Het is maar hoe je het wilt zien. Blockchain maakt mogelijk dat bepaalde zekerheden die de notaris biedt door een machine kunnen worden gedaan. Dat kan de rol van de notaris weleens veranderen. Begeleiding en advisering zullen steeds belangrijker worden. Verder denk ik dat digitaal akten opslaan wel realiteit gaat worden. Dat je als notaris je akten opslaat in je eigen deel van een centraal protocol. Je krijgt ander soort kantoren. Je hebt geen kluis meer nodig om akten in op te bergen. Maar het heeft ook gevaren. Je moet wel zeker weten dat het functioneert. Die notariële akten vertegenwoordigen wel een stuk erfgoed. Digitaal passeren zie ik nog niet gebeuren in Nederland. Alles is misschien wel geoorloofd, maar niet alles is nuttig.'

Hoe essentieel is ethiek voor het ambt?

'Ethiek is de kern van het ambt! Het notariaat heeft kernwaarden en die kernwaarden zijn belangrijk. Onpartijdigheid, onafhankelijkheid en zorgvuldigheid. Je moet er wel over blijven nadenken. Ze krijgen met de tijd steeds een andere invulling. Zo was de notaris vijftig jaar geleden minder activistisch dan nu. Als hij twee partijen tegenover zich had en de een was niet opgewassen tegen de ander, passeerde hij vaak gewoon die akte. In 1989 oordeelde de Hoge Raad in een zaak waar iets dergelijks aan de hand was, dat het de functie van de notaris is om "naar vermogen te voorkomen dat misbruik wordt gemaakt van juridische onkunde en van feitelijk overwicht". Dat onderlijnde een nieuwe opvatting over wat we moeten verstaan onder notariële onpartijdigheid en zorgvuldigheid. Maar hoe ver moet die *Belehrung* gaan in een tijd waarin iedereen pretendeert mondig te zijn en de notaris bijvoorbeeld ook digitale diensten gaat verlenen? Dat wordt een steeds belangrijkere vraag.'

Hoe ziet het notariaat eruit over nog eens dertig jaar?

Ik hoop dat de waarden die de notaris representeert, behouden blijven. Dat lijkt mij ook in het belang van de rechtstaat. Het gaat om diensten in het rechtsbestel die belangrijk zijn. Als notaris biedt je rechtszekerheid en kun je conflicten oplossen voordat ze escaleren. Dat is een belangrijke functie en kan een belangrijke meerwaarde zijn. Maar dat de juridische markt veel minder gesloten zal zijn en dat deze diensten ook aangeboden gaan worden in andere organisatievormen, lijkt mij niet ondenkbaar. Daarbij gaan we te maken krijgen met steeds intelligentere technologie, we hadden het al over de blockchain. Maar het is een mooi vak. Als de essentie van de rol maar behouden blijft. Wees niet bang voor hervormingen.'

Tot slot, hoe zou jij jezelf in de geschiedenisboeken zetten?

'Je wordt in een geschiedenisboek gezet of niet. En dat doe je zeker niet zelf!' ■